

Theater Na de Dam
Atelier

KRUIDNAGEL, NOOTMUSKAAT, PEPER, KANEEL, GEMBER

Thema's: Bersiap, Koloniale oorlog, Nederlands-Indië, Voormalige koloniën

Locatie: Nederland, Zutphen

Door: Irene Kriek

Dit verhaal is gebaseerd op de ontmoeting tussen acht jonge Zutphenaren en Hetty, Jet, Bia, Joyce en Kees. Deze vijf Indische ouderen waren jong ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, maar vooral ook daarna. Want toen Nederland al bevrijd was, was het nog lang niet overal vrede. In voormalig Nederlands-Indië zou er nog een lange gewelddadige periode aankomen, de *Bersiap**. Hoe is het als 'de bevrijding' niet jouw bevrijding is?

PERSONAGES SAM
ROSAN
YOSAN
ROSA
DORA
CATO
PAPILLON
SIMON
(Dit zijn de makers en spelers van het project)

Alle acteurs lopen naar het publiek en vertellen samen het verhaal. Aan de zijkant van het podium staat een kok, die een grote pan soto (Indonesische soep) kookt. De geuren spelen een belangrijke rol in de verhalen

ROSA Als ik komijn ruik, ben ik in gedachten meteen terug bij mij thuis, waar Abdelkader heerlijk eten klaarmaakte voor de lunch

CATO De geur van citroengras brengt me terug naar de pluktuin in de

lente,
daar kwam ik als klein meisje altijd

- YOSAN** Citroenblad doet me denken aan mijn moeder in de keuken
- SIMON** De geur van geelwortel brengt me terug naar de postbank,
ik wandelde daar vroeger met mijn ouders
- DORA** Als ik peper ruik, denk ik aan mijn vakantie in Italië,
de gezellige straatjes van Rome
- ROSAN** Als ik gember ruik denk ik aan thuis,
aan mijn moeder die gemberthee maakt in de avond
- PAPILLON** Gember doet mij denken aan tuinieren
- SAM** Ik moet bij de geur van gember aan mijn vader denken
als hij gaat koken
Hij kan heel lekker Indisch koken
- YOSAN** Indisch?
- SAM** Ja, eten uit Indonesië
Mijn voorouders komen er vandaan, ik ben een kwart Indisch
- ALLEN** Echt?
- SAM** Ja, mijn oma was Indisch
En mijn overgrootvader was een Parelduiker uit Nieuw-Guinea
- ALLEN** Cool
- DORA** Indonesië heeft een lange geschiedenis met Nederland,
en het begon allemaal met specerijen
- ALLEN** Kruidnagel
Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember
- ROSAN** Daarom vertrok Cornelis Houtman als eerste
Op 2 april 1596 naar de Oost

Iedereen loopt kriskras door elkaar en staat dan stil om tegelijk te praten

- ALLEN** Kruidnagel
Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember
- ROSA** Daarmee begon de uitbuiting die drie eeuwen zou duren

Iedereen loopt kriskras door elkaar en staat dan stil om tegelijk te praten

- ALLEN** Kruidnagel
Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember
- SIMON** Na het failliet van van de VOC neemt de Nederlandse staat de gekoloniseerde gebieden over en noemt het Nederlands-Indië
- ALLEN** Kruidnagel
Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember
- CATO** De Nederlandse vlag wappert overal met haar rood, wit en blauw
- ALLEN** Kruidnagel
Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember
- PAPILLON** In 1941 wordt Nederlands-Indië veroverd door Japan, wat een einde maakt aan de Nederlandse kolonisatie
- DORA** Veel bewoners denken dat ze nu verlost zijn, maar Japan blijkt niet de redder waar ze op hadden gehoopt
- YOSAN** Veel mensen belanden in Japanse kampen om te werken

Iedereen loopt kriskras door elkaar en staat dan stil om tegelijk te praten

- ALLEN** Kruidnagel
Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember
- SAM** In 1945 zorgt Amerika, als bondgenoot van Nederland, voor het einde van de Japanse bezetting
- ROSAN** De atoombommen op Hiroshima en Nagasaki doden honderdduizenden Japanners, dan geeft Japan zich over

Iedereen loopt kriskras door elkaar en staat dan stil om tegelijk te praten

- ALLEN** Kruidnagel

Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember

ROSA Hierna begint de Bersiap tijd, de onafhankelijkheidsstrijd

PAPILLON Soekarno rekent af met alle buitenlandse invloeden,
waardoor ook Indo-Europeanen niet meer veilig zijn
Veel Indo-Europeanen vluchten naar Nederland

Iedereen loopt kriskras door elkaar en staat dan stil om tegelijk te praten

ALLEN Kruidnagel
Nootmuskaat
Peper
Kaneel
Gember

ROSAN Wilt u uw ogen even dicht doen?
Ruik de geur van de soto, van gember en koenjit, sereh en
citroenblad
De geur brengt ons terug naar onze oudste herinneringen

Er gaat muziek aan en er wordt soto (Indische soep) uitgedeeld aan het publiek

ALLEN Selamat Makan!

SIMON Eet smakelijk

In 2022 ging de voorstelling 'Nasi Sudah Menjadi Bubur (De rijst is allang tot pap gekookt)' in première in Zutphen (regie: Irene Kriek – productiehuis: Woest Oost). Een voorstelling over de Tweede Wereldoorlog in voormalig Nederlands-Indië en de overgang naar de gewelddadige onafhankelijkheidsstrijd die daarop volgde. De voorstelling begon met een klein Indonesisch maal. Geur brengt ons terug naar onze oudste herinneringen...

* **Bersiap**: De Bersiap is een zeer gewelddadige periode in de geschiedenis van voormalig Nederlands-Indië. Na de capitulatie van Japan riep Indonesië de onafhankelijkheid uit, maar Nederland wilde dit niet erkennen. Er ontstond een machtsvacuüm. Twee weken later, in september, begon de geweldsuitbarsting die bekend staat als de Bersiap. In een half jaar tijd werd iedereen die Europees, Chinees of van gemengd bloed (Indisch) was, door Indonesische vrijheidsstrijders vermoord. Er vielen tienduizenden slachtoffers. Als tegenreactie op de Bersiap sloeg Nederland terug met de zogenaamde 'politieacties'. Deze benaming klinkt alsof het een actie van de politie was, om de controle terug te winnen en zo de veiligheid te herstellen. Nederland plaatst zichzelf hiermee in de rol van bevrijder, in plaats van die van agressor. Maar de term 'politieacties' is zeer misleidend. De Nederlandse troepen gebruikten in deze periode buitensporig geweld. Opnieuw vielen vele duizenden slachtoffers. Uiteindelijk trokken de Nederlandse troepen zich, onder internationale druk, eind 1949 terug uit deze koloniale oorlog. Veel inwoners van Nederlands-Indië trokken toen naar Nederland. Wil je meer weten over deze geschiedenis? Bezoek dan eens deze pagina van NPO Focus: <https://npofocus.nl/artikel/7461/waarom-noemde-nederland-de-koloniale-oorlog-in-indonesie-politionele-acties>. ExcusesOp 10 maart 2020 heeft koning Willem Alexander zijn excuses aangeboden voor het Nederlandse aandeel in deze bloedige periode. Hij deed dit in het bijzijn van de Indonesische president Joko Widodo. Deze excuses zijn met gemengde gevoelens ontvangen.

Sommige mensen vinden het goed dat Nederland verantwoordelijkheid neemt voor het leed dat in Indonesië is veroorzaakt. Anderen vinden dat de koning te kort door de bocht ging, omdat het geweld dat de (Nederlands-)Indische bevolking door Indonesische troepen is aangedaan, nu onbesproken blijft. Dit toont opnieuw aan hoe ingewikkelde deze geschiedenis is, en hoeveel perspectieven er zijn. Wil je hier meer over weten? Lees dan bijvoorbeeld dit stuk van Het Parool: <https://www.parool.nl/nieuws/koning-biedt-excuses-aan-voor-nederlands-geweld-in-indonesie~be345c22/>.